

הבחירות לפרלמנט בלבנון: בחזרה לעתיד?

בנדטה ברטי

בעקבות הבחירות לפרלמנט בלבנון ב־7 ביוני התפרש הניצחון הפוליטי של הקואליציה האנטי־סורית של 14 במארכ כסימן לשינוי קונקרטי וברור, המסמל את שיאו של תהליך דמוקרטיזציה בלבנון. מנגד, מתחו פרשנים אחרים ביקורת על הנימה המתלהבת שבבסיס גישה זו, בטענה כי תוצאות הבחירות האחרונות אינן מדד אמין לשינוי וכי עדיין "כוחות אחרים" – כמו חזבאללה – שולטים במגרש הפוליטי במדינה.

שתי גישות אלה לוקות בהבנת המערכת הפוליטית בלבנון ובהבנת דינמיקת הכוח במדינה. עם זאת, הגישות מייצגות מציאות, ולו באופן חלקי: אכן, הבחירות האחרונות הן התפתחות פוליטית משמעותית, והן שינוי חלקי את מאזן הכוח הפנימי. עם זאת, הדינמיקה הסיעתית־דתית של המערכת הפוליטית וההרכב המפוצל של החברה הלבנונית מגבילים מאוד את כושר התמרון הפוליטי של הממשלה הנבחרת ואת האפשרויות הקונקרטיות לשינוי פוליטי.

המורשת של טאיף ובחירות 2009: החיבור שבין הנקודות

המערכת הפוליטית בלבנון מבוססת על עקרון הכיתתיות הפוליטית – שלפיו לכל קהילה אתנית־דתית בלבנון מוקצה מספר קבוע של מושבים בפרלמנט. עיקרון זה, שנקבע באמנה הלאומית של 1943,¹ אושרר דה פקטו בהסכם טאיף² – הפלטפורמה הפוליטית שאפשרה ללבנון לסיים את מלחמת האזרחים העקובה מדם אשר השתוללה במדינה בשנים 1975–1990. אף על פי שהסכם טאיף מ־1989 קרא לביטול הכיתתיות הפוליטית, בפועל הוא שימר את הבסיס הדתי של המערכת הפוליטית והגביל את עצמו לשינוי המכסות שהוקצו לכל קהילה, ובו הוקצה מספר שווה של מושבים למגזר הנוצרי ולמגזר המוסלמי במדינה.

בנדטה ברטי היא חוקרת במסגרת תכנית ניובאוור, המכון למחקרי ביטחון לאומי.

הסכם זה חיזק ועיגן את הדינמיקה הכיתתית הקיימת – מגמה שנשמרה בשנות ה"פטרונות" של סוריה. לדוגמה, רפורמות הבחירות של השנים 2000 ו-2005, שנחקקו בהשפעה ישירה של הסורים, התמקדו בעיקר בעיצוב מחדש של גבולות מחוזות הבחירות באופן מסולף בשיטתיות ומפלה לרעה, כדי להגדיל את סיכויי הבחירה של מועמדים פרו-סורים בכל אחד מהמחוזות.³ יתרה מכך, באותן שנים היעדרו של פרויקט לבניין אומה והיעדר מאמץ לעיצוב מערכת פוליטית המבוססת על לאום – במקום על בסיס קהילתי – הגביר את חולשת המערכת הפוליטית הארצית ואת היעילות והלגיטימיות של הממשלה.

כדי להתייחס לליקויים מעשיים ולוגיסטיים אלה הטיל הפרלמנט הלבנוני על הוועדה הלאומית לחוק בחירות חדש, בראשות פואד בוטרוס, את גיבושו מחדש של החוק הקיים. ועדת בוטרוס,⁴ שהוקמה באוגוסט 2005, הציגה לפרלמנט הלבנוני את טיוטת חוק הבחירות במאי 2006.⁵ המפלגות הפוליטיות הלבנוניות המרכזיות הסכימו בעקבות זאת לדון בטיוטה זו כחלק מההתחייבויות שהן קיבלו עליהן בשיחות בין הצדדים הלבנוניים שהתקיימו בדוחה,⁶ במאי 2008, ולבסוף אישרו גרסה מתוקנת ב-29 בספטמבר 2008. החוק החדש כולל שיפורים חשובים שהתייחסו לכמה מהליקויים הקודמים בשיטת הבחירות בלבנון.

מבין אלה, השינוי המשמעותי ביותר היה תיחום מחדש של מחוזות הבחירה בהשראת הסורים, כמוסכם בוועידת דוחה. בהתאם לזאת החליף החוק החדש את 14 מחוזות הבחירה הקודמים ב-26 מחוזות קטנים יותר, התואמים במידה רבה את המחוזות המנהליים הקיימים (קאדאס).⁷ שיטת הבחירות החדשה, המבוססת על גרסה מתוקנת של חוק הבחירות מ-1960, הניבה תוצאות פרופורציוניות יותר מאלו שבהשראת הסורים, שכן היא מנעה תרחישים המאפשרים לקבוצה פוליטית אחת להשיג ברוב צר את כל המושבים במחוז בחירה גדול, באופן המותיר את כל יתר הקבוצות בתת-ייצוג.⁸ יתרה מכך, מכוח החוק החדש הוקמו 13 מחוזות בחירה "חד-דתיים" או הומוגניים במידה רבה.⁹ סעיף זה אושר כדי להבטיח כי "מושבים נוצרים" ייבחרו בידי ציבור הבוחרים, שרובו נוצרי, אך בה בעת הוא תרם את תרומתו לחיזוק נוסף של הדינמיקה הכיתתית.¹⁰

למרות השיפורים בתיחום מחוזות הבחירה, היו לחוק הבחירות החדש בכל זאת כמה מגרעות. בראש ובראשונה, חוק 2009 לא אימץ את ההמלצה החשובה ביותר של ועדת בוטרוס, דהיינו החלת עקרון הייצוג הפרופורציונלי לשיטת הבחירות בלבנון. במקור הציעה ועדת בוטרוס לבחור את 128 חברי הפרלמנט בשיטה משולבת, קרי, 77 נציגים הנבחרים על פי השיטה הרובית הקיימת ו-51 נציגים הנבחרים בשיטה היחסית.¹¹ רפורמה זו, ששילבה בין בחירות על בסיס מחוזות מנהליים ובין בחירות על בסיס אזורי (מוחפזה), ביקשה להבטיח את "עקרון הייצוג האפקטיבי" שהוזכר בהסכם טאיף. הרפורמות המוצעות היו אמורות גם לתקן ולו

חלקית את האנומליה שבשיטת הבחירות בלבנון, אשר לפיה נזקקו נציגים נוצרים לקולות מועטים הרבה יותר מנציגים שיעים כדי להיבחר, שכן האוכלוסייה השיעית, להבדיל מהאוכלוסייה הנוצרית, גדלה בשיעורים ניכרים בעשורים האחרונים, ואילו מספר המושבים המוקצים לקהילה נותר ללא שינוי.

תוצאות הבחירות: לקרוא בין השורות

חוק הבחירות החדש שאושר לאחרונה לא התייחס לסוגיות אלה, והותיר את שיטת הבחירות הקיימת של הרוב החוסם על כנה. הסדר זה מקנה לכל בוחר את הזכות להצביע כמספר המושבים המוקצים במחוז הבחירה שלו. המושבים מוענקים לאחר מכן למועמדים שזכו במספר הרב ביותר של קולות הבוחרים בקבוצה הכיתתית שלהם.¹²

כפועל יוצא מאי־הנהגת רפורמות מהותיות בשיטת הבחירות, תוצאות מערכת הבחירות של 2009 מציגות פער בין מספר הקולות שהשיגה כל אחת מהמפלגות ובין מספר המושבים שהוקצו לה. לפיכך זכתה הקואליציה המכהנת, בראשות "תנועת העתיד" של סעד חרירי, ב־71 מתוך 128 המושבים האפשריים, אך השיגה רק 45 אחוזים בערך מכלל קולות הבוחרים; ואילו קואליציית 8 במארס בראשות חזבאללה השיגה 57 מושבים, אך קיבלה את יתרת 55 האחוזים מהקולות.¹³ תוצאות אלה, אף על פי שסולפו בשל שיטת הבחירות, לא היו שינוי דרמטי לעומת תוצאות בחירות 2005. במילים אחרות, הן גוש חזבאללה־אמל והן "תנועת העתיד" השיגו בעיקרון תוצאות דומות בסיבוב הבחירות הקודם. תוצאה זו אינה מפתיעה עבור המתמצאים בחלוקת הכוח בלבנון, שכן הן תנועתו של חרירי והן גוש חזבאללה־אמל הם הנמענים ה"ידועים מראש" של רוב הקולות המכריע של הקהילה הסוניית והשיעית בהתאמה. במובן זה המפתח להבנת ניצחון קואליציית 14 במארס טמון בפיצול המתמשך בקולות הנוצרים ובהשגים מועטים מהצפוי של "התנועה הפטריוטית החופשית" (FPM) בראשות מישל עאון.

עם קולות הסונים והשיעים המפוצלים בין קואליציית 14 במארס לקואליציית 8 במארס, התבססו החישובים הפוליטיים של האופוזיציה על ניצחונה בבחירות של "התנועה הפטריוטית החופשית", שהבטיחה לזכות בשבעים אחוז מקולות הנוצרים.¹⁴ גנרל עאון, מפקד הצבא לשעבר ופוליטיקאי אנטי־סורי פופולרי, חזר ללבנון ב־2005 להתמודד בבחירות הראשונות שהתקיימו לאחר נסיגת הסורים. בבחירות אלה זכה עאון ב־21 מושבים בפרלמנט, והיה באחת לאחד המנהיגים המרכזיים של הקהילה הנוצרית. אף על פי ש"התנועה הפטריוטית החופשית" בהנהגתו חלקה אג'נדה אנטי־סורית עם קואליציית 14 במארס, היא לא יצרה ברית עם גוש חרירי; לאחר דין ודברים בכמה סוגיות, לרבות בקשתו של עאון לקבל חמישה מושבים בקבינט לתנועת השינוי והרפורמה שלו עבר זה לגוש

אמל־חזבאללה, ובפברואר 2006 חתמה "התנועה הפטריוטית החופשית" על מזכר הבנות עם חזבאללה, שציין את ראשיתה של ברית פוליטית לא צפויה כלל בין שתי המפלגות, בעלות אג'נדה פוליטית וגוף בוחרים שונים מאוד אלה מאלה.¹⁵ ב־2009 רצה "התנועה הפטריוטית החופשית" מתחת למטרייה של כוחות האופוזיציה בראשות גוש 8 במארס, וסיימה את המירוץ לבחירות עם 27 מושבים. הישג זה היה תוצאת בחירות חשובה שאישרה את הרלוונטיות הפוליטית של עאון, אך התנועה לא עמדה ביעד של השגת הרוב הגדול של 64 מושבים לנוצרים. סמיר ג'עג'ע, המנהיג הנוצרי של הכוחות הלבנוניים וראש אחת המפלגות הנוצריות העיקריות בקואליציית 14 במארס אמר כי: "מתוצאות הבחירות עולה כי איש אינו יכול לטעון שהוא מייצג את הנוצרים. אני מקווה שתתבוננו בכל האישים בכל האזורים. איש מאתנו אינו מייצג את הנוצרים, אך יחדיו אנו מייצגים אותם".¹⁶ פרשנים רבים, בפרט בתקשורת המערבית, קישרו בין ניצחון כוחות 14 במארס לתזוזה בקרב ציבור הבוחרים הנוצרי ל"אפקט אובמה" כביכול, לאישור כי האסטרטגיה החדשה של ארצות הברית למזרח התיכון בתחום מדיניות החוץ העלתה את הלגיטימיות של קואליציית 14 במארס בתמיכת ארצות הברית. אף על פי שאכן סביר כי הממשל האמריקאי החדש השפיע השפעה חיובית במידה מסוימת על האמינות של חרירי ושל בעלות בריתו, דומה כי הסיבות האמתיות לתזוזה של כמה מהמציביעים הנוצרים נעוצות בפוליטיקה הפנימית. כמה גורמים תרמו להישגים הדלים של גוש השינוי והרפורמה של הגנרל עאון, לרבות חוסר הנוחות הגובר בקרב חלקים מהקהילה הנוצרית אל מול חזבאללה, בפרט לאחר ההתנגשויות המזוינות בין הקבוצות במאי 2008, כשהשיעים הפנו את נשקם נגד מגזרים אחרים בחברה הלבנונית. חששות אלו רק התגברו לאחר שהפטריארך המרוני נסראללה בוטרס ספיר הביע את חששו מפני איומים שלא פורטו על הזהות הערבית של לבנון – נאום שרבים ראו בו אזהרה מפני עליית חזבאללה וקואליציית 8 במארס.

ההזדמנות השנייה של 14 במארס: האתגרים לעתיד

הבנת אופי המערכת הפוליטית בלבנון והעקרונות של הפוליטיקה העדתית/דתית מסייעת להבנת המגבלות המובנות שקואליציית 14 במארס צריכה להתמודד עמן בבואה ליישם את סדר היום הפוליטי שלה.

ראשית, כושר התמרון הפוליטי של הממשלה צומצם עד מאוד בשל המתח הפוליטי המתמשך בתוך החברה הלבנונית ובשל הצורך להימנע מסיבוב נוסף של עימותים אלימים בין הגושים הפוליטיים השונים. מצב זה הוא בחלקו תוצאה של המערכת הכיתתית הקיימת, כמו שפורט למעלה. המגבלה העיקרית והרצינית ביותר של הפוליטיקה העדתית היא שבעת ובעונה אחת היא יוצרת ומקדמת

שסעים חברתיים ודינמיקה של קונפליקט. מבנה החברה הלבנונית מפוצל ושסוע מלכתחילה, ונוטה לקונפליקט בהתאם להשתייכות הכיתתית. לפיכך המערכת הפוליטית, באמצעות יצירה ומיסוד שסעים כיתתיים קיימים, נוטה לשמש זירה נוספת להתפתחות ולהוצאה של קונפליקטים כיתתיים מן הכוח אל הפועל, במקום להיות זירה שניתן יהיה להתייחס בה לקונפליקטים אלה ולפתור אותם על בסיס מצע של פיוס לאומי. תוצאה נוספת של שעתוק דינמיקה כיתתית המתרחשת ברמה החברתית לתוך המערכת הפוליטית, היא שכל מחלוקת פוליטית נתפסת אוטומטית כמחלוקת כיתתית, באופן הממזג ומטשטש בצורה מסוכנת בין השתיים. במובן זה המערכת מחזקת את עצמה, והשיקול הראשון של כל ממשלה נבחרת יהיה באופן בלתי נמנע למנוע התרחשות של אלימות כיתתית, אפילו במחיר של קפאון פוליטי ממושך. יתרה מכך, מצב זה מחמיר עוד יותר עקב הפילוג הפוליטי העמוק הקיים בין קואליציית 8 במארס לקואליציית 14 במארס. אף על פי שהצדדים הסכימו על הפוגה והקימו ממשלת איחוד לאומי זמנית במאי 2008, נשמרו ההבדלים המרכזיים בין הקואליציות. אלה נגעו לסוגיות כמו הגדרת הזהות הלבנונית ובריתות זרות; גיבוש אסטרטגיית ביטחון לאומי ופירוק של כל המיליציות מנשק; סטטוס ההתנגדות וכלי הנשק בידי חזבאללה והשסע ההולך וגובר בין הסונים לשיעים במדינה.

בנסיבות פוליטיות מתוחות אלה תקטן היכולת המעשית של גוש 14 במארס ליישם רפורמות משמעותיות, במקרה הטוב, בשל הצורך למנוע אלימות פנימית נוספת. יתרה מכך, תוצאות הבחירות אינן מעניקות לגוש המנצח את הלגיטימיות העממית ואת הכוח הפוליטי להפוך על פניו את המסלול הפוליטי הלאומי הנוכחי. נעים קאסם, סגנו של מזכ"ל חזבאללה בלבנון, ביטא עמדה זו בריאיון שהעניק לאל-ג'זירה ב-28 במאי: "שום קבוצה – תהא זו האופוזיציה או הקבוצה התומכת בממשלה – אינה יכולה לשנות את המסלול הפוליטי הקיים. הצד השני הוא הצד השולט כיום במדינה. יש לו רוב פרלמנטרי. בארבע השנים האחרונות הוא מנסה ליצור מסלול פוליטי שונה מהמסלול הנוכחי, המדגיש את חשיבות ההתנגדות ואת עצמאותה של לבנון. האם הצליח לעשות משהו?"¹⁷

תשובה ראשונה לשאלתו של קאסם על רצון פוליטי ועל יכולתה של קואליציית 14 במארס, שנבחרה לא מכבר, מצויה בגישתו של הרוב בנוגע לקבינט החדש. בהקמתו של זה יסתמך ראש הממשלה שנבחר זה לא מכבר – סעד חרירי – על מודל פיוס ואחדות לאומי, בניסיון לצרף את קואליציית 8 במארס. עם זאת, ניסיון זה עלול להיכשל על רקע בקשת האופוזיציה לקבל זכות וטו בקבינט החדש. החוקה הלבנונית קובעת כי כל מדיניות הנחשבת "אינטרס לאומי" איננה ניתנת לאישור ללא השגת רוב של שני שלישים בקבינט. לפיכך האופוזיציה מעוניינת לשמור על ההסדר שנוסד בהסכם דוחה, שהעניק לגוש 8 במארס 11 מתוך שלושים מושבי

הקבינט.¹⁸ אף על פי שהמנהיגים הרשמיים של חזבאללה לא הצהירו מה עמדתם בנוגע לשאלת הווטו, חברים אחרים בגוש 8 במארס, לרבות מנהיג בריגדת מרדה, חבר הפרלמנט סולימאן פרנג'יה, ומנהיג "התנועה הפטריוטית החופשית" מישל עאון, הביעו את רצונם להשגת "שליש חוסם" בקבינט, ואיימו לסרב להצטרף לממשלה אם לא יינתן להם מבוקשם.¹⁹ אם תממש האופוזיציה איום זה, לבנון עלולה לסגת בשנית לשיתוק פוליטי, ומצב זה יוליד מחדש את החרם הממושך של האופוזיציה שהחל בנובמבר 2006, והגיע לקצו עם הסכם דוחה, בעקבות עימות מזוין בין הצדדים במאי 2008.

מנגד, חברי קואליציית 14 במארס היו נחושים להסביר מדוע תהיה גם הענקת זכות וטו לאופוזיציה משום שיתוק של המערכת הפוליטית. דברים שאמרו הנשיא לשעבר אמין ג'ומאייל²⁰ ומנהיג הכוחות הלבנוניים סמיר ג'עג'ע²¹ קיבלו הד בהשקפתו הנוכחית של ראש הממשלה פואד סניורה בנוגע לשליש החוסם: "ניסיון זה היה לא מוצלח, וכולם צריכים לזכור זאת".²² בתנאים אלה כוחות 14 במארס עשויים להחליט לסרב להעניק לגוש 8 במארס זכות וטו, והם יכולים להסתמך על הנשיא סולימאן, ולבקש ממנו לשמש ערב בתוך הקבינט. הסדר זה עשוי להתקבל על דעת האופוזיציה, שכן סבב חדש של מחאות וחרם עלול לגבות מקואליציית 8 במארס הון פוליטי גדול מדי. נוסחה זו עשויה להעניק לקואליציית 14 במארס כוח פוליטי מספק ליישם את האג'נדה הפוליטית שלה, ולו חלקית.

עם זאת, המבחן המכריע של הסדר זה או של כל נוסחה פוליטית אחרת להקמת הקבינט החדש יהיה יכולתה של הממשלה להתמודד עם כמה מהסוגיות הפוליטיות העומדות ותלויות שלא זכו להתייחסות בכהונה הראשונה של כוחות 14 במארס, לרבות הסוגיה של כלי הנשק המצויים בידי חזבאללה. עם זאת, בחזית זו, דומה כי כוחות 14 במארס יאלצו להכיר בדינמיקת הכוח הקיימת במדינה, ולהימנע מכל עימות ישיר עם חזבאללה בנוגע לנשקו. למעשה, האופוזיציה עשויה להשתכנע לוותר על זכות הווטו שלה נוכח מעורבות חזקה של הנשיא סולימאן, אולם הסיכויים לפשרה ייעלמו כליל אם תנסה הממשלה "לתקוף" את הכוח הצבאי של חזבאללה. נקודה זו הובהרה בתגובה האלימה של חזבאללה במאי 2008 לניסיונות הקבינט של סניורה להעביר את תומך חזבאללה וופיק שקיר ממשרת האחראי לביטחון בשדה התעופה הבינלאומי על שם חרירי, ולשתק את רשת התקשורת של הארגון. מלבד זה, לאחר הבחירות התריע מוחמד ראאד, ראש סיעת חזבאללה בפרלמנט הלבנוני, כי משבר פוליטי צפוי אם תתעקש הממשלה להתמקד בכלי הנשק המצויים בידי חזבאללה.²³ עוד באותה סוגיה, הוסיף נעים קאסם: "נשק זה קשור להתנגדות, וההתנגדות קשורה לדיאלוג. דיאלוג דורש הסכם בין הצדדים, ולפיכך סוגיה זו אינה קשורה לתוצאות הבחירות הפרלמנטריות".²⁴

העתיד הפוליטי של לבנון: חצי כוס מלאה?

מכל האמור לעיל עולה כי הממשלה שנבחרה ניצבת בפני לחץ פנימי רב, המגביל מאוד את יכולתה ליישם בצורה מלאה את מצעה הפוליטי. איזון כיתתי פנימי עדין ורמה גבוהה של תמיכה עממית וכוח פוליטי שהוענקו לכוחות האופוזיציה, תורמים להאטת יישום סדר היום הרפורמיסטי של קבוצת 14 במארס, וככל הנראה ימנעו את הממשלה מלהתייחס לסוגיות ליבה כמו הנשק המוחזק בידי חזבאללה. עובדות אלו מטילות ספק במידת הדיוק של דברי הפרשנים, הרואים בבחירת קואליציית 14 במארס אירוע שהוא מפנה בפוליטיקה הלבנונית, המציין את שיאו של תהליך הדמוקרטיזציה במדינה, אך האם עובדות אלה הן בגדר הוכחה מספקת לחיזוק הפרשנים הטוענים כי דבר לא השתנה במאזן הכוח הפנימי ובמערכת הפוליטית? לא בהכרח.

למרות כל המכשולים הקיימים, השיגה קואליציית 14 במארס ניצחון פוליטי נוסף ולא צפוי, וכעת היא נמצאת בעמדה טובה יותר ליישום האג'נדה הפוליטית שלה. החרם המתמשך והמחאות האלימות של כוחות האופוזיציה השפיעו השפעה פוליטית משמעותית על הלגיטימיות שלהם, וכוחות 8 במארס עשויים להיות בעתיד נחושים פחות להסתמך על כלים אלה – בתנאי שלא תחצה הממשלה את הקו האדום, כלומר הנשק שבידי חזבאללה. כפועל יוצא מכך המפלגות השולטות עשויות למצוא את עצמן עם מרחב פעולה רב יותר מאשר בתקופת המנדט הקודם שלהן.

חשוב מכך, ניצחונם של כוחות 14 במארס בבחירות הוביל לתוצאה המשמעותית הן של חיזוק הזהות הערבית של לבנון והן של הבריתות האזוריות והבינלאומיות הקיימות שלה. מלבד זה, התוצאה החשובה ביותר של הניצחון בבחירות היה מניעת המעבר ההדרגתי של לבנון לעבר הציר האיראני-סורי, מגמה שהייתה צוברת תאוצה רבה במקרה של ניצחון כוחות 8 במארס בבחירות.

לפני מסע הבחירות של מזכ"ל חזבאללה סעד חסן נסראללה הוא ציין את המשמעות הגאו-פוליטית הרחבה יותר של הבחירות, והציע, במקרה של ניצחון, להתחיל לרכוש נשק מסוריה ומאיראן.²⁵ ליתר דיוק, הוא אמר: "מי מוכן לחמש את צבא לבנון? הצביעו עבור האופוזיציה ואומר לכם מי. האם ממשלת לבנון ביקשה נשק, טילים או יכולות צבאיות מאחינו בסוריה, וסוריה השיבה בשלילה? לא [...] איראן רוצה לכלול את לבנון בציר הסורי-איראני באמצעות חימוש הצבא [...]".²⁶ יש חשיבות רבה, מבחינה פנימית ובינלאומית גם יחד לכך שלבנון דחתה את אופציית החימוש של איראן ובחרה לשמור על קשריה עם "המשטרים הערביים המתונים" ועם המערב.

מנקודת מבט ישראלית, העובדה שהתזוזה המוצהרת של לבנון לעבר הציר האיראני-סורי לא התרחשה בפועל היא התפתחות אזורית חיובית ומשמעותית.

עם זאת, בו בזמן דומה כי יהיה זה לא מציאותי כלל לצפות שניצחון קואליציית 14 במאסר יהיה סיבה ליזום התקרבות בין שתי המדינות או אפילו למתן מעט את החששות הביטחוניים בנוגע לנשק הנמצא בידי חזבאללה. לממשלה שנבחרה לא מכבר חסרות הן היכולת הפוליטית והן התמיכה העממית ליזום או אפילו לשמר סוג של "דטאנט" עם ישראל. שלוש שנים בלבד חלפו מהעימות המזוין האחרון בין ישראל ובין כוחות חזבאללה באדמת לבנון, ותהליך פיוס בין ישראל ללבנון נראה הן לא מציאותי והן לא אפשרי מבחינה פוליטית, בפרט ללא מעורבותה של דמשק. עם זאת, האינטרס המרכזי של ממשלת לבנון ביציבות פנימית מוביל למסקנה כי היא תהיה מחויבת מאוד לסטטוס קוו ותכשיל ניסיונות ליזום מחדש עימות מזוין עם ישראל. מלבד זה, לישראל אמור להיות אינטרס להימנע מפעולות שיגרמו לדה-לגיטימציה של הממשלה הנבחרת ויעלו את התמיכה בכוחות האופוזיציה ואת הלגיטימיות שלהן.

לסיכום, יש להבין את הבחירות הפרלמנטריות האחרונות כהתפתחות פוליטית חשובה ללבנון ולתפקידה בקהילה הבינלאומית, אף על פי שעדיין מוקדם מדי להעריך אם די בניצחון זה כדי לבסס את "מהפכת הארזים" ולהמשיך את הדחיפה לנורמליזציה של החיים הפוליטיים בלבנון.

הערות

- 1 William Cleveland, *A History of the Modern Middle East*, 2nd Edition (Boulder, CO: Westview Press, 2000).
- 2 Republic of Lebanon, Council of Ministers Secretariat-General, "The National Commission on Electoral Law (NCEL)," August 9, 2005. <http://www.lebanon-elections.org/English/index.php?page=decision>
- 3 Doreen Khoury, "Lebanon's Election Law: A Cup Half Full," *The Daily Star*, October 10, 2008.
- 4 NCEL.
- 5 ועדה לאומית לחוק הבחירות הפרלמנטריות, "טיזת חוק הבחירות הפרלמנטריות", 31 במאי 2006. ראו: <http://www.elections-lebanon.org/elections/docs>
- 6 שיחות דוחה והסכם דוחה הן פסגת המשבר הפוליטי שהחל בדצמבר 2006 בין הקואליציה השלטת ובין האופוזיציה בהנהגת חזבאללה. המצב הקשה נוצר בעקבות הכישלון בהקמת ממשלת איחוד לאומי בין קואליציית הרוב – ברית 14 במאסר – ובין מפלגות האופוזיציה. היעדר הסכמה זה הוביל להתפטרות שרי האופוזיציה מהקבינט של ראש הממשלה פואד סניורה בנובמבר 2006, ולחרם ארוך, שהביא לשיתוקה דה-פקטו של ממשלת לבנון, ופגע קשות בתהליך קבלת ההחלטות שלה. המשבר הסלים ממחאות שקטות לעימותים מזוינים במאי 2008, לאחר שממשלת 14 במאסר ניסתה להעביר את תומך חזבאללה ואפיק שקייר מתפקידו כראש הביטחון בשדה התעופה הבינלאומי על שם חרירי, ולהשבית את רשת התקשורת של הארגון. חזבאללה פירש מעשים אלה כהכרזת מלחמה, וב-7 במאי 2008 שלח הארגון את חמושיו לתפוס חלקים ממערב בירות – האזור הסוני שרוב התומכים של "תנועת

- העתיד" בראשות רפיק חירי ממוקמים בו. ההשתלטות על בירות הובילה לסדרת היתקלויות דמים בין הקבוצות הכיתתיות השונות, ואלה הובילו לאירועי האלימות הקשים ביותר מאז מלחמת האזרחים ("חמושים מחזבאללה משתלטים על מערב בירות", סי-אן-אן, 9 במאי 2008. כדי לפתור את הסכסוך, הסכימו הצדדים להיפגש בדוחה (קטאר) ב-16 במאי עד 21 במאי 2008, ובעקבות זאת הסכימו להקמת ממשלת אחדות, להנהיג רפורמות בחוק הבחירות, תוך כדי ייזום תהליך פיוס לאומי והוקעת השימוש בכוח לפתרון סכסוכים פוליטיים פנימיים ("The Doha Agreement," *Now Lebanon*, May 21, 2008); <http://www.nowlebanon.com/NewsArticleDetails.aspx?ID=44023&MID=115&PID=2>
- International Foundation for Electoral Systems (IFES), "The Lebanese Electoral System," March 2009. <http://www.scribd.com/doc/14792510/Lebanese-Electoral-System>
- "Assessment of the Election Framework," *Democracy Reporting International and Lebanese Association for Democratic Elections*, December 2008.
- "Assessment of the Election Framework," *Democracy Reporting International and Lebanese Association for Democratic Elections*
- שם.
- National Commission on the Parliamentary Electoral Law, "Parliamentary Electoral Draft Law."
- "שיטת הבחירות הלבנונית", האגודה הבינלאומית לשיטות בחירות (IFES), מארס 2009.
- Michael Slackman, "U.S.-Backed Alliance Wins in Lebanon," *The New York Times*, June 7, 2009. http://www.nytimes.com/2009/06/08/world/middleeast/08lebanon.html?_r=1 ; "March 14 bloc wins Lebanon election," *Al Jazeera (English)*, June 8, 2009. <http://english.aljazeera.net/news/middleeast/2009/06/20096813424442589.html>
- <http://www.nowlebanon.com/NewsArticleDetails.aspx?ID=97943> *Now Lebanon*, Hussein Assi "Popular Majority" Goes to... Opposition with 55% of Votes," *Al Manar*, June 9, 2009.
- "...Aoun: opposition did not win majority but still has popular one," *Tayyar*, June 11, 2009 <http://www.tayyar.org/Tayyar> (בערבית)
- David Schenker, "Lebanon Goes to the Polls: Last Minute Surprises and Long-term Implications," June 3, 2009. <http://www.washingtoninstitute.org/templateC05.php?CID=3063>
- "Geagea after meeting with Sisson: blocking third will paralyze country," *March 14.com*, June 9, 2009 <http://www.14march.org/news-details.php?nid=MTQyMTg2> (in Arabic)
- Na'im Qasim Interview with Ghassan Bin-Jiddu, *Al Jazeera (Arabic)*, May 28, 2009 (Translation by MidEast Wire)
- "PM Al-Sanyurah after Cairo meeting: third blocking experience failed..." *Lebanese National News Agency*, June 14, 2009, http://www.nna-leb.gov.lb/phpfolder/loadpage_ar.php?page=14-06-2009/JOU81.html (in Arabic)
- "Saniora rules out veto power for opposition in next cabinet," *The Daily Star*, June 19

- 15, 2009 http://www.dailystar.com.lb/article.asp?edition_id=1&categ_id=2&article_id=103054 ; "...Aoun: opposition did not win majority but still has popular one,"
Tayyar, June 11, 2009 <http://www.tayyar.org/Tayyar> (In Arabic)
- Former President Amin Gemayel said: "If the opposition prefers not to participate, 20
that's its right. We offer participation, but not obstruction. Participation does
not mean veto power." (Tom Perry, "Interview: Gemayel rules out veto for
Hezbollah and allies," *Reuters*, June 15, 2009 <http://www.reuters.com/article/middleeastCrisis/idUSLF335492>)
- "Giving the opposition the power to veto would freeze the country and it would 21
compromise the institutions" (Rosanna BouMonsef, *Al-Nahar*, June 6, 2009, <http://al-akhbar.com/ar/node/139985>)
- PM Al-Sanyurah after Cairo meeting: third blocking experience failed..." *Lebanese* 22
National News Agency, June 14, 2009. (in Arabic)
http://www.nna-leb.gov.lb/phpfolder/loadpage_ar.php?page=14-06-2009/JOU81.html
- David Schenker, "Now Comes the Hard Part" *Weekly Standard*, June 22, 2009. 23
<http://www.washingtoninstitute.org/templateC06.php?CID=1293>
- Na'im Qasim Interview with Ghassan Bin-Jiddu, *Al Jazeera (Arabic)*, May 28, 2009 24
(Translation by MidEast Wire)
- "Nasrallah's promise to equip army from Iran affects entity..." *Al-Mustaqbal*, June 25
1, 2009 <http://www.almustaqbal.com/Stories.aspx?Storyid=350083>
- "Nasrallah says Iran is willing to arm the Lebanese Army," *Al Manar*, May 29, 2009. 26
(Translation by MidEast Wire).